

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله آداب اسلامي ۱۳

بسم الله الرحمن الرحيم

بدان که وضعیت رسول الله ﷺ کاملترین وضعیتها، و راه و روش وی بهترین راه و روش بود. وقتی پیامبر ﷺ می دانست که دنیا سرای سفر است نه سرای اقامت، خانه اش را بر حسب نیاز تعیین می کرد، تا او را از دیدها پنهان کند، و در مقابل گرما و سرما و باد و باران حفظ کند تا محافظ حیوانات و وسایل وی باشد. و خانه را تزیین نمی کرد و گچ و آهک به آن نمی مالید، و سنگین نبود، تا ترس خراب شدن آنرا داشته باشد. و آن را بسیار بزرگ و بلند نمی ساخت که تبدیل به لانه حشرات بشود، و بادهای زیان آور آن را آسیب دهد. و خانه های زیرزمینی مانند خانه های ستمگران پیشین درست نمی کرد، چون ممکن است ساکنین آن در اثر کمبود هوا یا عدم دیدن آفتاب یا وجود تاریکی و بعضی از حشرات در اذیت بیفتند. بلکه خانه پیامبر ﷺ جزء خانه های متوسط و بسیار خوب بود که با بوی پیامبر ﷺ پاک و خوشبو شده بود. الاداب الشرعیه (۴/۱۱۶).

عمرؓ بر سر منبر گفت: ای مردم خانه های خود را اصلاح کنید و عقربها و مارهای آنرا بکشید تا از شما بترسند و بیرون نیایند، قبل از اینکه شما را بترسانند.

خداوند متعال برای خانه ها احترام قایل شده است و می فرماید: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوْقِيتٌ

لِلنَّاسِ وَالْحَجَّ وَلَيْسَ الْبَرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبَرَّ مِنَ اتَّقَىٰ وَتَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾. (البقره ۱۸۹). «در باره «هلالهای ماه» از تو سؤال می کنند؛ بگو: «آنها، بیان اوقات (و تقویم طبیعی) برای (نظام زندگی) مردم و (تعیین وقت) حج است». و (آن چنان که در جاهلیت مرسوم بود که به هنگام حج، که جامه احرام می پوشیدند، از در خانه وارد نمی شدند، و از نقب پشت خانه وارد می شدند، در حالی که آن را تقرب به خدا می دانستند نکنند!) کار نیک، آن نیست که از پشت خانه ها وارد شوید؛ بلکه نیکی این است که پرهیزگار باشید! و از در خانه ها وارد شوید و تقوا پیشه کنید، تا رستگار گردید».

هنگام خروج از منزل بگوید: «بسم الله توكلت على الله ولا حول ولا قوة الا بالله». «به نام خدا، بر خدا توکل کردم و هیچ قدرت و توانایی جز از طرف خدا نیست». ابوداود (۴۲۴۹)، ترمذی (۳۶۶۶).

هنگام وارد شدن به منزل بگوید: «بسم الله ولجنا وبسم الله خرجنا وعلى ربنا توكلنا، ثم ليسلم على أهله». «به نام خدا داخل شدیم و به نام خدا خارج گشتیم و بر پروردگارمان توکل نمودیم و سپس بر خانواده اش سلام کند». ابوداود (۱۰۹۱). ساختمان سازی را به درازا نکشاند، چون

پیامبر ﷺ فرموده است: «قیامت هنگامی برپا می شود که مردم ساختمان سازی را به درازا می کشانند». البانی در صحیح الادب (۳۵۰).

منزل باید وسیع و گشاد باشد. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «خوشبختی انسان در این است که مسکن وسیع و همسایه صالح و مرکب مرفه داشته باشد». البانی در صحیح الادب (۳۵۵).

مردان در خانه چکار می کنند؟ از عایشه (رضی الله عنها) سوال شد که پیامبر ﷺ در خانه و میان خانواده چکار می کنند. گفت: «به کارهای خانه می پرداخت و هنگامی که وقت نماز می رسید برای نماز بیرون می رفت». البانی در صحیح الادب (۴۱۸).

و همچنین گفت: «پیامبر ﷺ مانند دیگران بشر بود که لباسش را می شست و گوسفندانش را می دوشید». البانی در السلسله الصحیحه (۶۷۱).

پیامبر ﷺ فرمود: «کسی که نفقه و مخارج خانواده اش را بدهد در حالی که بر عهده اوست، و از خداوند اجر و ثواب بخواهد، صدقه ای برای وی نوشته می شود». البانی در صحیح الادب (۵۷۶).

«تو هر چه از مالت را برای جلب رضای خداوند می بخشی، در مقابلش پاداش می گیری حتی آن لقمه ای که در دهان همسرت می نهی». البانی در صحیح الادب آن را صحیح دانسته است. خاموش کردن چراغها: چون پیامبر ﷺ فرموده

است: «درها را ببندید و ظرفها را بپوشانید و در مشک را ببندید و چراغها را خاموش کنید. چون شیطان در بسته ای را باز نمی کند، و مشک بسته و ظرف پوشیده را باز نمی کند، و چون موشها باعث آتش گرفتن خانه ها می شوند». البانی در صحیح الادب آن را صحیح دانسته است (۹۲۷).

هنگام خواب آتش را در خانه شعله ور نگذارند. چون خانه ای در مدینه شبانه بر اهلش آتش گرفته بود و هنگامی که پیامبر ﷺ از آن باخبر شد، فرمود: «این آتش دشمن شماست، پس هنگام خواب آن را خاموش کنید». البانی در صحیح الادب آن را صحیح دانسته است (۹۳۱).

تازیانه را در خانه آویزان کند، چون پیامبر ﷺ به آویختن آن امر کرده است.

بستن درها در شب، پیامبر ﷺ فرموده است: «هنگام تاریکترین وقت شب (یک سوم اول شب) بچه ها را جمع کنید، و شما را بر حذر می دارم از اینکه بعد از سپری شدن مقداری از شب به شب نشینی بروید. چون نمی دانید که خداوند چه چیزی مخلوقاتش بر روی زمین منتشر می سازد (مانند حیوانات درنده، یا حشرات زیان آور، و جن و غیره). پس درها را ببندید و چراغها را خاموش کنید و ظرفها را بپوشانید و مشکها را ببندید». (اسناد آن بنا بر شرط مسلم صحیح است و البانی در السلسله

الصحیحه، صحیح دانسته است (۳۴۵۴) در روایت دیگری آمده که: (ایاکم والسير بعد هدوء الليل). بر حذر باشید از راه رفتن در شب بعد از سپری شدن مقداری از شب و آرامش آن).

جمع کردن بچه ها در شب، چون پیامبر ﷺ فرموده است: «بچه ها را جمع کنید تا تاریکی و سیاهی شب، یعنی هنگامی که شیطان منتشر می شود سپری شود». البانی در صحیح الادب آن را صحیح دانسته است (۹۳۵).

امام بخاری (رحمته الله) و ابن حجر در باب قضای حاجت در خانه ها می گویند: مصنف با این شیوه اشاره می کند که خروج زنان برای قضای حاجت در فضای باز ادامه نداشت، بلکه بعد از آن در خانه ها دستشویی درست شد تا از خروج ناچاری زنان جلوگیری کند.

آداب همسایگی

بر احترام و مهربانی با همسایه اصرار داشته باشد. پیامبر ﷺ فرمود: «بهترین دوستان نزد خداوند، کسانی است که نسبت به دوستانشان نیک باشند و بهترین همسایگان، بهترین آنها نسبت به هم هستند». ترمذی (۱۹۴۴).

دشمنی و کینه توزی میان همسایگان حرام است

خواه این دشمنی به حرف باشد یا به عمل، فرقی نمی‌کند. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «قسم به خدا ایمان ندارد، و آنرا سه بار تکرار فرمود. گفتند: چه کسی یا رسول الله ﷺ فرمود: کسی که همسایه‌اش از دست او در امان نباشد.» مسلم (۲۶۲۵).

حقوقی که برای همسایه نزدیکتر و چسبیده به خانه شخص است، برای همسایه دورتر نیست. از عایشه (رضی الله عنها) نقل شده که: «به پیامبر ﷺ گفتم: یا رسول الله ما دو همسایه داریم به کدام یک هدیه بدهیم؟ فرمود: به هر کدام که خانه آنها به خانه شما نزدیکتر باشد.» مسلم (۶۰۲۰).

همسایه نباید که مانع فرد کردن چوب همسایه در دیوار او یا گذاشتن آن روی دیوار او جهت ساختن اتاق یا غیره بشود. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «مانع این نشوید که همسایه‌ای چوب در دیوار همسایه دیگر فرو کند.» بخاری (۲۴۶۳) و مسلم (۱۶۰۹).

و این در صورتی است که ضرری به همسایه نرساند و راه‌حلی دیگری هم وجود نداشته باشد. سپس ابوهریره (رضی الله عنه) راوی حدیث می‌گوید: «چرا شما به این فرموده عمل نمی‌کنید و آن را واگذاشته‌اید، به خدا سوگند این سخن را به شانه‌های شما می‌کوبم تا آنرا قبول کنید.»

اذیت کردن همسایه حرام است. چون پیامبر ﷺ

فرموده است: «کسی که به خدا و روز قیامت ایمان داشته باشد همسایه‌اش را نمی‌آزارد.» بخاری (۶۰۱۸) و مسلم (۴۷).

از آنچه که خود می‌خورد و می‌آشامد به همسایه نیز بدهد.

اسرار همسایگان را فاش نکند، و به محارم آنها چشم ندوزد، و به آنها هدیه‌های تقدیم کند. در شادیها و خوشی‌ها به همسایه تبریک بگوید، و در غمها و ناراحتیها به او تسلیت بگوید.

در را به روی همسایه نبندد. از ابن عمر (رضی الله عنهما) روایت شده است که گفت: «زمانی بر ما سپری شد

در حالی که هیچ کس از برادر مسلمان خود مستحق‌تر به دینار و درهم نبود، اما الآن دینار و درهم از برادر مسلمانم محبوب‌تر است.» از پیامبر ﷺ

شنیدم که فرمود: «چه بسیار همسایه‌ای (در روز قیامت) به گردن همسایه‌اش آویزان شده و می‌گویند: خدایا از این همسایه بپرس که چرا درش را به روی من بسته است و مرا از نیکی‌اش بی‌نصیب کرده است.» بخاری، الادب المفرد (۱۱۱).

خود سیر نباشد و همسایه‌اش گرسنه، چون پیامبر ﷺ فرموده است: «کسی که خود سیر باشد و همسایه‌اش گرسنه باشد، مؤمن نیست.» السلسله الصحیحه (۱۴۹/۱).

ساختمان خود را بسیار بلند نکند تا جایی که

جلوی آفتاب و باد را از وی بگیرد، در غیر این صورت می‌تواند ساختمان را خراب کند یا تغییر بدهد. چون موجب اذیت همسایه می‌شود.

با حکمت و موعظه نیک همسایه را نصیحت و راهنمایی کند، و امر به معروف و نهی از منکر کند بدون اینکه وی را سرزنش یا بی‌آبرو کند. و لغزشها و خطاهای وی را دنبال نکند، و از اشتباههای وی خوشحال نشود، و از خطاهای وی چشم‌پوشی کند.

آزار و اذیت همسایه را تحمل کند. چون پیامبر ﷺ بیان کرده است که: «خداوند متعال سه عده را دوست دارد و سه عده را دوست نمی‌دارد. و یکی از آنها مردی است که همسایه‌اش وی را آزار می‌دهد و او بر آزار و اذیت وی صبر می‌کند تا خداوند او را با زندگی یا مرگ وی نجات می‌دهد. البانی در صحیح الترغیب (۲۵۶۹) آن را صحیح دانسته است.